

**Динаміка надходжень податків на доходи фізичних та юридичних осіб у Польщі
за адміністративними одиницями у 2007–2010 рр.**

Показники	2007 р.		2008 р.		2009 р.		2010 р.	
	Податок на доходи фізичних осіб, %	Податок на доходи юридичних осіб, %	Податок на доходи фізичних осіб, %	Податок на доходи юридичних осіб, %	Податок на доходи фізичних осіб, %	Податок на доходи юридичних осіб, %	Податок на доходи фізичних осіб, %	Податок на доходи юридичних осіб, %
Гміна	36,22	6,71	36,49	6,71	36,72	6,71	36,94	6,71
Повіт	10,25	1,40	10,25	1,40	10,25	1,40	10,25	1,40
Воєводство	1,60	15,9	1,60	14,0	1,60	14,0	1,60	14,75

Джерело: [1].

У контексті дослідження механізмів фінансування органів місцевого самоврядування можна виділити три моделі їх фінансового забезпечення: децентралізована, централізована і змішана. Наприклад, змішана модель фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування є у Німеччині, де фінансове забезпечення місцевих органів влади здійснюється через місцеві податки, дотації держави, а також на підставі надходжень податків з доходів фізичних та юридичних осіб. У Польщі в рамках реформ децентралізації державної влади (1990 р., 1992 р. та 1999 р.) прийнято систему фінансування гмін, наближену до німецької, згідно з якою надходження від місцевих податків потрапляють виключно до бюджетів гмін.

В умовах глобалізації трансфер-ризик до Європи значною мірою спричинила фінансова криза, яка розпочалася в 2007 р. у Сполучених Штатах Америки на ринку іпотечних кредитів. Незважаючи на те, що Польща порівняно з іншими європейськими країнами здобула кращі результати і характеризується тільки сповільненням темпів економічного розвитку, слід вказати на низку негативних моментів, які спричинила всесвітня криза. Наприклад, сповільнення темпу зростання ВВП; складнощі в прогнозуванні макроекономічних показників при формуванні як державного, так і місцевих бюджетів на 2011 р. Значне зниження темпів економічного зростання відобразилося зниженням власних доходів місцевих бюджетів органів самоврядування і спричинило до стрибкоподібного зростання їхньої заборгованості перед державним бюджетом. Підвищення попиту на фінансові ресурси місцевих бюджетів відбувалося за рахунок зростання безробіття, зниження ставок податку на доходи фізичних осіб, а також збільшення видатків бюджету, спрямованих на залучення інвестицій, у тому числі пов'язаних із проектами Євросоюзу. Поряд із цим, для гмін економічний спад означав ще й зменшення надходжень з податку від нерухомості.

Зважаючи на зазначене, метою статті є визначення оцінки величини надходжень з окремих місцевих податків у контексті сповільнення економічного розвитку в Польщі.

Система доходів органів місцевого самоврядування у Польщі сформована так, що місцеві податки локалізуються у бюджетах гмін. У той же час джерелами формування доходів повітів та воєводств є надходження від податків з доходів фізичних та юридичних осіб.

Власні доходи гміни формуються з доходів від місцевого оподаткування; доходи від зборів; доходи з майна (майново-грошові) і т. ін. До податків, які складають місцеве оподаткування, належать: податок від нерухомості, сільськогосподарський податок, лісовий податок, транспортний податок, податок на доходи фізичних осіб, оплачуваний у формі податкової карти (спрощена система оподаткування), податок від спадку та дарувань, а також податок від цивільно-юридичної діяльності.

Згідно з Конституцією Республіки Польщі гміни мають право встановлювати розмір місцевих податків і зборів, але в межах, визначених чинним законодавством [4]. Так звана сфера податкової влади означає, що гміни не мають права впроваджувати нові або ліквідувати вже існуючі види податків. Однак у їхній компетенції знаходиться практика прийняття рішень щодо застосування деяких податкових преференцій (наприклад, звільнення від сплати податкового зобов'язання, надання податкових пільг, розстрочення або відстрочення терміну сплати податкових зобов'язань,

Місцеві податки як джерело ...

чи погашення податкової заборгованості) чи встановлення розміру ставок податків відповідно до чинного податкового законодавства. Виходячи з цього, місцеві податки можна поділити на дві групи:

– податки, ставки яких встановлюють ґміни (податок на нерухомість; сільськогосподарський податок; лісовий податок; транспортних податок);

– податки, ставки яких встановлює Сейм (податок на доходи фізичних осіб, оплачуваний у формі податкової карти (спрощена система оподаткування); податок від спадку і дарувань; податок від цивільно-юридичної діяльності).

У структурі власних доходів ґмін істотним джерелом є податок від нерухомості, про що свідчать дані табл. 2.

Справляння податку від нерухомості регулюється положеннями закону про місцеві податки і збори. Водночас слід зазначити, що ставки цього податку визначаються радою ґміни щорічно і є найвищими серед інших податкових платежів. Об'єктом оподаткування є земля і будинки, а базою оподаткування – поверхня земельної ділянки. Рада ґміни, виходячи з фіскальних мотивів, може ухвалити рішення про надання додаткових преференцій.

Таблиця 2

**Динаміка надходжень місцевих податків у Польщі в 2007–2010 рр.
(млрд. злотих)**

Показники	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.*
Доходи всього:	56,6	62,6	64,8	51,6
1. Доходи власні, в т. ч.:	27,8	30,8	29,9	22,5
1.1. Податок від нерухомості	7,6	8,9	8,5	6,8
1.2. Сільськогосподарський податок	0,9	1,2	1,2	0,7
1.3. Лісовий податок	0,2	0,2	0,2	0,1
1.4. Транспортний податок	0,5	0,5	0,5	0,5

* Дані за три квартали 2010 р.
Джерело: [2].

Аналогічно до регламентування податку з нерухомого майна справляється транспортний податок. Його характерною особливістю є значно обмежений перелік податкових пільг (звільнень від оподаткування), а частка транспортного податку в структурі доходів є не високою (табл. 3. і 4.) Вагомою причиною цього є той факт, що від 1997 р. приватні автомобілі були вилучені з переліку об'єктів оподаткування транспортним податком.

Таблиця 3

**Динаміка частки місцевих податків у загальних доходах ґмін у Польщі
в 2007–2010 рр. (%)**

Показники	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.*
Доходи всього:	100,0	100,0	100,0	100,0
1. Власні доходи ґміни, в т. ч.:	49,5	49,3	46,3	43,7
1.1. Податок від нерухомості	13,3	12,9	13,1	12,8
1.2. Сільськогосподарський податок	1,6	1,9	1,9	1,4
1.3. Лісовий податок	0,3	0,3	0,3	0,2
1.4. Транспортний податок	0,9	0,8	0,8	0,9

* Дані за три квартали 2010 р.
Джерело: [3].

Крім цього, максимальне зниження податкових ставок транспортного податку є важливим інструментом регулювання політики суспільно-економічного розвитку, що значною мірою впливає на підвищення інвестиційної привабливості гміни для фірм транспортної галузі, поліпшення стану довкілля, а також покращення якості транспорту. З цією метою окремі гміни приймають рішення про запровадження преференційного оподаткування транспортних засобів, які виконують сучасні стандарти «євро 4» і «євро 5» (норми емісії транспортних викидів, запроваджені на території Євросоюзу).

Таблиця 4

**Динаміка частки місцевих податків у власних доходах гмін у Польщі
в 2007–2010 рр. (%)**

Показники	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.*
1. Власні доходи	100,0	100,0	100,0	100,0
1.1. Податок від нерухомості	26,9	26,1	33,0	29,4
1.2. Сільськогосподарський податок	3,2	3,9	4,0	3,2
1.3. Лісовий податок	0,6	0,6	0,6	0,5
1.4. Транспортний податок	1,7	1,7	1,8	2,0

* Дані за три квартали 2010 р.
Джерело: [3].

Поряд із цим, справляння аграрного і лісового податків регламентується іншими юридичними актами. Ставка аграрного податку залежить від середньої закупівельної ціни жита, розмір якої може знижуватися на підставі рішення ради гміни. Обсяги податкових надходжень з лісового податку до бюджету гміни залежать від ціни 1 м³ деревини. Варто зазначити, що рада гміни має уповноваження до знижки середньої ціни деревини. Крім цього, рада гміни може впроваджувати й інші звільнення і пільги, але виключно щодо об'єкта оподаткування, а у випадку справляння лісового податку – звільнення від сплати податкового зобов'язання. Статистичні показники, подані у табл. 2, 3 і 4, підтверджують, що надходження з аграрного і лісового податків у аналізований період були майже однаковими. Водночас доцільно звернути увагу стосовно зазначених податкових платежів про нестабільність податкового навантаження на платників податків, що в свою чергу спричиняє зменшення надходжень.

Виходячи з вищезазначеного, можна зробити висновок, що надходження до бюджетів гмін у Польщі з місцевих податків у період фінансово-економічної кризи, за винятком надходжень від податку з нерухомості, були майже на однаковому рівні. Проведений аналіз засвідчує, що податок від нерухомості є основним джерелом доходів міських бюджетів гмін, а сільськогосподарський податок – сільських бюджетів.

Відтак, у 2007–2010 рр. рада гміни могла ухвалювати рішення про призначення окремих преференцій щодо звільнення від оподаткування чи зменшення об'єкта оподаткування податком від нерухомості для суб'єктів господарювання, маючи вибір різних варіантів їх впровадження. З 2008 р. ради гмін могли приймати рішення про надання регіональної інвестиційної допомоги підприємцям у формі звільнення від податку на нерухомість або від транспортного податку.

Внаслідок змін у законодавстві, що регламентує справляння місцевих податків і зборів, рада гміни могла запровадити звільнення від оподаткування певних об'єктів у вигляді так званої державної допомоги. До переліку звільнених від оподаткування об'єктів нерухомості додалися також будинки і будівлі аграрних виробників, які використовуються винятково для здійснення комерційної діяльності в сфері реалізації сільськогосподарської продукції.

Водночас гміни, які втратили частину доходів внаслідок податкових преференцій щодо податку з нерухомості в спеціальних економічних зонах, отримали загальні дотації держави (у 2008 р. до них належали 22 гміни, а в 2009 р. – 26 гмін).

Отже, основними джерелами формування місцевих бюджетів ґмін у Польщі є податок з нерухомості, а також сільськогосподарський і лісовий податки. Поряд із цим, у наукових колах активно обговорюються можливості заміни усіх трьох податків на єдиний кадастровий податок. Це питання є перспективним у контексті подальших наукових досліджень.

Література

1. *Статистичні дані Міністерства Фінансів Республіки Польща [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mf.gov.pl.*
2. *Звіти з виконання бюджету держави за окремими роками. Інформація про виконання бюджетів органів місцевого самоврядування, Міністерство Фінансів Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mf.gov.pl.*
3. *Звіти з виконання бюджету держави за окремими роками. Інформація про виконання бюджетів одиниць територіального самоврядування, Міністерство Фінансів Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mf.gov.pl.*
4. *Konstytucja Rzeczypospolitej Polski [Електронний ресурс] / Kancelarja Sejmu : na podstawie Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, z 2001 r. Nr 28, poz. 319. – 2006. – Nr 200, poz. 1471. – Режим доступу : http://e-lekcje.org/fileadmin/contents/mam/pdf_PL/konstytucja.pdf*